

cultuur & media

technocraat

Dominique Deckmyn

Wie wil Facebook en Tiktok zonder algoritme? Niemand!

De Europese Commissie is er apetrots op: voortaan kunnen wij, Europeanen, het algoritme van Facebook, Instagram, Tiktok en Snapchat uitschakelen. Tervijl Amerikanen dat niet kunnen. Hoera! Maar wie heeft daar eigenlijk om gevraagd? Nou, hier en daar een activist misschien. Alvast geen enkele gewone gebruiker. En wie gaat deze nieuwe mogelijkheid gebruiken? Nou, ook niemand. En toch ben ik er blij mee.

De Digital Services Act (DSA) en zijn broertje, de Digital Markets Act (DMA), zijn bijzonder grote, ambitieuze stukken wetgeving die de machtsverhoudingen op het internet – en dus in onze samenleving – ingrijpend veranderen. De teksten zijn zo lang en ingewikkeld, dat we nog maar bij benadering weten wat de echte impact zal zijn. Zo was het trouwens ook met GDPR, vijf jaar geleden. Van die GDPR-privacyregels weten we het intussen: de impact was diep, onomkeerbaar en, voor de gewone consument, overwegend positief. Ik denk dat we over vijf jaar hetzelfde zullen zeggen over DSA en DMA – maar niemand kan dat al met zekerheid weten.

'Algoritmes zijn er gekomen omdat ze werken: ze houden gebruikers langer aan het scrollen'

Maar terug naar de algoritmes. Het woord 'algoritme' heeft de afgelopen jaren een negatieve bijklank gekregen. Zeker als het gaat over de algoritmes die bepalen welke berichten we te zien krijgen op sociale media als Facebook, Instagram, Tiktok en X (voorheen Twitter), en in welke volgorde. Die algoritmes houden ons verslaafd aan sociale media, ze bevoordelen desinformatie en polarisering, ze leiden kwetsbare jongeren naar gevaarlijke berichten rond voedingsstoornissen en zelfverminking. Ze zijn, kortom, een bedreiging voor de maatschappij.

Die slechte naam hebben de algoritmes – met name die van Facebook en Instagram – niet zomaar gekregen. De polariserende effecten en de gevaren voor jongeren had moederbedrijf Meta niet voorzien en – erger – het reageerde er pas op nadat de media erover bericht hadden. Lang nadat de bedrijfstop er zelf van op de hoogte was.

De algoritmes zijn er gekomen omdat ze werken: ze houden gebruikers langer aan het scrollen. Heel wat critici vinden dat op zich al fout: ze zijn 'verslavend'. Maar dat is onzin. Dan moet je ook protesteren dat *Friends of FC De kampioenen* 'verslavend' is, want daar blijven we ook naar kijken. Zelf ben ik heel blij met het algoritme van Facebook. Ik kom nog heel zelden in die app. Maar als ik toch eens langskom, toont het algoritme mij bovenaan de belangrijkste berichten uit mijn vriendenkring – of, oké dan, de berichten waar mijn andere vrienden het vaakst op hebben gereageerd. Ga ik dat afzetten in ruil voor een chronologisch overzicht van alle kletspraatjes van iedereen die ik ken? Nee hoor!

Maar ik ben blij dat het kan. En u zou dat ook moeten zijn. Want we hadden geen keuze, en die hebben we nu wel. Bovendien worden algoritmes nu heel zichtbaar, bijna tastbaar, net omdat we ze even kunnen afzetten. We kunnen er bewust mee omgaan. En veel belangrijker dan de optie om ze uit te schakelen, is dat de techreuzen inzage moeten geven in hoe ze werken. De Europese Commissie heeft een groepje experts in Sevilla aangeduid die de opdracht hebben om deze algoritmes te analyseren. Als ze ontsponen, zullen we voortaan snel weten hoe en waarom. Algoritmes zijn niet meer iets wat we hulpeloos ondergaan. Daar gaat het werkelijk om.

Een carwash langs de Zenne

RECENSIE EXPO Hoe natuur, industrie en verstedelijking op elkaar inwerken in de Brusselse Rand: het nieuwe artistieke project 'Gist' maakt een momentopname van de Zennevallei in volle transitie.

De Zennevallei, in de zuidrand van Brussel, ligt erbij als een versnipperde mozaïek. Industrierreinen en verstedelijkte woonclusters wisselen af met restanten groen.

Waterlopen en snelle trein-, auto- en fietsverbindingen doorsnijden deze urbanistische wanorde. Pal aan de sluis van Ruisbroek installeerde Willem Boel een kunstwerk dat het kluwen van wegen perfect verbeeldt. Zijn licht absurde *Semafoor #4* verwijst naar de tijd toen de visuele communicatie nog in haar kinderschoenen stond. De gecodeerde boodschappen van de seinpalen, met hun alfabet van kleuren en bordvormen, zijn intussen ondoorgroendelijk. Gelden deze mysterieuze signalen voor schippers, fietsers of automobilisten? Of merkt alleen de kunstpassant ze nog op?

Semafoor #4 maakt deel uit van *Shifting sceneries*, waarbij 31 kunstenaars aan het werk gingen op acht locaties langs de Zenne. Je kan hun kunst ontdekken op een fietstocht van 35 kilometer of in korte wandelronden.

De route, met het FeliXart & Eco Museum en het Huis van Herman

'Gordianse knoop', een kluwen van kabels, touwen en buizen. © Bea Borgers

Het kunstparcours voert langs verrassende plekken. Zo fiets je door de Engelse parktuin van het Calmeyn-domein

Teirlinck als uiterste punten, is de trekpleister van een nieuwe triënnale. Ze combineert beeldende kunst, theater, literatuur, gastronomie en muziek. De overkoepelende naam *Gist* verwijst naar de geuze, naar de micro-organismen die 'de champagne van de Zennevallei' zijn typische toets geven.

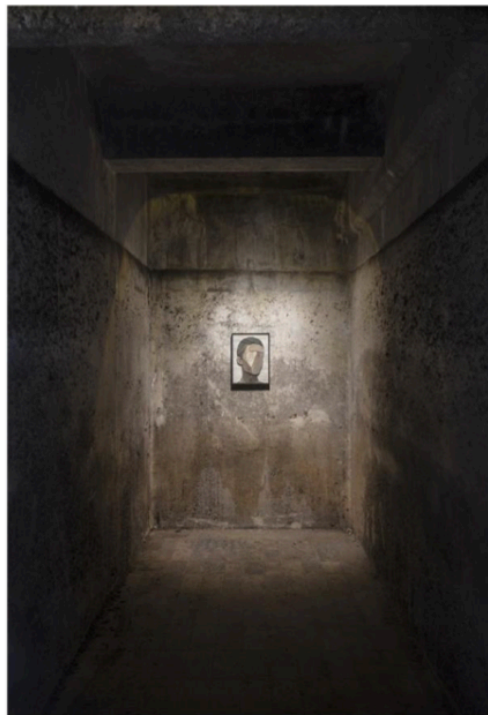
Papierfabriek

Het festival is een uitloper van een intergemeentelijke samenwerking, in een streek in volle transitie. Sint-Pieters-Leeuw, Halle en Beersel bundelen de krachten rond de reconversie van verlaten industriezones, het creëren van nieuw toegankelijk groen en het zuiveren van goed verborgen waterlopen.

In één beweging moet 'Zennevallei' ook een nieuwe merknaam worden die kan concurreren met die van het Pajottenland. Niet toevallig wijst het festival op nieuwe recreatiemogelijkheden, zoals de peddelroute op de Zenne tussen Lot en Drogenbos.

Het kunstparcours voert langs verrassende plekken. Zo fiets je door de Engelse parktuin van het Calmeyn-domein, een privégebied met een kasteel op de achtergrond. Het kasteel zie je niet, verscholen in een bomenrij bracht Renato Nicolodi een monolithisch nieuw werk aan, een bevreemdende zuil die verwijst naar onze hang naar sacraliteit. De herfst lijkt hier al ingetreden, maar in werkelijkheid is populierenroest de oorzaak van de vallende bladeren. Zo wordt deze 6 meter hoge, zwart gebeitste sculptuur ook een monument tussen leven en dood.

Vaak worden sporen van verandering zichtbaar gemaakt. Onderweg passeer je liefst twee voormalige papierfabrieken, die binnen-

Strook transformeert droogkamers tot intieme kapellen. © Strook

'The voyage' van Atelier Van Lieshout in het Malakoffdomein. © Bea Borgers

kort in de steigers staan als bedrijfsparc.

Met de brutalistische, gestripte architectuur van de papierfabriek de Meurs in Huizingen had curator Benedict Vandaele meer kunnen doen. De ingrepen zijn er redelijk onopvallend.

Knap is wel het nieuwe werk van Strook, dat de droogkamers transformeert tot intieme kapellen of kamers van het geheugen. Strook toont hoe de tijd inwerkt. Vier kleine werken stellen afgietsels voor van de verweerde muren, waarin soms de papierpulp nog zichtbaar is. Ze worden gekoppeld aan Strooks typische composities met afgedankt hout, die anonieme portretten voorstellen. Lode Lapperre bezet wat verderop een monumen-

tale papierkuip, een soort vergeetput waarin hij vier sculpturen van verresten laat oplichten tegen een gouden achtergrond.

Parkeerborden

Onderweg is de Zenne, ooit de zachte ruggengraat en economische motor van de streek, telkens dichtbij. Toch valt op dat slechts twee kunstenaars het water uitkozen als locatie. Jan Detavernier wijst met een kleurrijke octaëder, drijvend op een vijver, op de kracht van geometrische bouwstenen. Elias Cafmeyer wekt de indruk dat op een moerassige plek in Drogenbos een carwash gezonken is. Dat valt althans af te leiden aan het reclamepaneel dat er nog bovenuit komt piepen. De fall-out van indus-

trieparken, verstoorde natuur, waternerspilling: het zit allemaal in deze installatie op een betekenisvolle plek.

Shifting sceneries heeft wat manco's. Ze mist een echte blikvanger en wil ook iets te nadrukkelijk een artistieke hefboom zijn voor de streekontwikkeling. Het parcours zet in op veel relevante thema's tegelijk: reconversie van bestaande sites, mobiliteit, energie, klimaat, natuurbehoud. In plaats van radicaal *in your face* zijn interventies soms goedkoop grappig. Zoals bij Fabian Seibert, die 'mens en natuur dicht bij elkaar wil brengen'. In het Malakoffdomein plaatste hij parkeerborden, die een plaatsje reserveren voor een boom of een slakkenpopulatie.

FelixXart haalt het gros van de binnenkunst in huis. De werken leunen vormelijk vaak aan bij de historische abstractie waar dit museum in specialiseert. Met zaalvullende glazen kolven zet Isabel Fredeus op ultralichte, poëtische manier het proces in werking waar het in dit festival allemaal om draait: hoe vanuit twee keer niets iets begint te gisten en te borrelen.

Nieuw werk is er ook van Maarten Vanden Eynde, een streekgenoot die een mondiale missie uitdraagt: tonen wat we zoal uitspoken met onze grondstoffen. Een verontrustend beeld is zijn *Gordaanse knoop*: een kleurrijk kluisen van kabels, touwen en buizen. De doorstroming van energie, suggereert Vanden Eynde, we zitten er duidelijk mee in de knoop.

Geert Van der Speeten

Gist: kunst, beleving en natuur in de Zennevallei
Tot 5/11
★★★★☆

Het lijnenspel van het landschap

In de luwte van zijn schrijverschap neemt Peter Terrin (*Post mortem. Al het blauw. De gebeurtenis*) graag de camera in de hand. Met zijn Leica uit 1970 trekt hij eropuit, hij ontwikkelt zijn foto's ook zelf. Wat hem fascineert, is niet het onderwerp zelf maar de compositie: het spel van lijnen en texturen.

Op de opdracht van het Huis van Herman Teirlinck om de Zenne in beeld te brengen, zei hij meteen ja. Hij verkende de mythische rivier, aan de rafteranden van de grootstad, van de bron in Naast tot aan de Anderlechtsepoort, waar de Zenne ondergronds gaat.

'Ik ben geen fotograaf die documenteert', zegt hij. 'Mijn inspiratie is het fotoboek *Sleeping by the Mississippi* van Alec Soth. Het bevat maar twee beelden van de rivier zelf. Zo volgde ik ook de meanderende, trage Zenne: niet de rivier, maar de omgeving die zich erin weerspiegelt. Ik koos ook voor een formaat zoals je dat in fotoboeken aantreft. Ik hou de beelden graag intiem en dichtbij.'

In de foto's uit de reeks *Naast* glijdt het figuratieve vaak over in het abstracte. Ze zijn gepresenteerd in clusters van drie, waarin je speelse, vormelijke affiniteiten kan opmerken. De urbanisatie is prominent aanwezig. Zoals bij een foto van een pijler in een betonnen niemandsland, waarop een naïef boompje geschilderd is. (gvds)

Tijdens 'Gist' organiseert het Huis van Herman Teirlinck een literair programma, op 10/9 met Peter Terrin en Nils Verkaeren.

Directeur British Museum neemt ontslag

KUNSTROOF Hartwig Fischer is niet langer directeur van het British Museum. Hij had voor de zomer al aangekondigd dat hij zijn contract, dat tot het voorjaar van 2024 liep, niet zou uitdoen. Maar een rapport over de voddige manier waarop het museum vermoedens van diefstal heeft aangepakt, maakte zijn positie onhoudbaar.

De kunsthandelaar Ittai Gradel had het museum in 2021 verwittigd dat er objecten uit het museum te koop werden aangeboden. Na een kort onderzoek liet Fischer weten dat alles in orde was. Maar vorige week werd de curator van de befaamde Griekse collectie van het museum, Peter John Higgs, ontslagen. Fischer zei toen, na bijkomende kritiek van Gradel, dat hij niet alles had verteld wat hij had ontdekt.

'Het is overduidelijk dat het British Museum niet zo krachtig heeft ingegrepen als het had moeten doen toen het in 2021 werd gewaarschuwd', schrijft Fischer nu. 'De verantwoordelijkheid voor dit falen moet bij de directeur worden gelegd. Ik wil ook mijn oprechte excuses aanbieden over de opmerkingen die ik deze week over Dr. Gradel maakte, en trek die opmerkingen terug.'

De raad van bestuur van het museum, onder leiding van de voormalige minister van Financiën George Osborne, heeft het ontslag ondertussen aanvaard. 'Niemand trekt Hartwigs integriteit in twijfel', zei Osborne. Hij voegde eraan toe dat Fischer 'ervol' zijn fouten heeft toegevoegd, en dat de raad nu zo snel mogelijk de problemen moet aanpakken. (isg)

Vijf verdachten in zaak-Pim Lammers voor de rechter

JUSTITIE De Nederlandse schrijver Pim Lammers werd begin dit jaar met de dood bedreigd vanwege een verhaal dat hij acht jaar geleden schreef. Volgende week verschijnen vijf verdachten voor de rechter.

De bedreigingen gingen over *Trainer*, een verhaal dat Pim Lammers in 2015 uitbracht over een relatie tussen een tienerjongen en zijn voetbaltrainer. Passages daaruit gingen rond op sociale media, en de bedreigers beschuldigen Lammers van pedofilie.

Vijf verdachten moeten daarom volgende week voor de politierechter in Utrecht verschijnen. Dat meldt het persbureau ANP. Het openbaar ministerie geeft geen verdere details, behalve dat de vijf verdachten voorkomen voor de onlinebedreiging en -belediging van 'hetzelfde slachtoffer'.

Lammers, in 2018 de jongste winnaar ooit van een Zilveren Griffel, trok zich in februari terug als auteur van het Kinderboekenweekgedicht. (ymd)

Elias Cafmeyer wekt de indruk dat een carwash gezonken is. © Inge Vermeiren